

Bibliodeath

Arhivele mele

Cu viață în notele de subsol

Moartea Cărții este o moarte transparentă. Totodată, este o moarte publică, o execuție la care asistă sute de milioane de oameni, întreaga lume a literaților care, cu câteva excepții, savurează din plin spectacolul. Execuția publică a cărții tipărite nu este astăzi o tentativă de a distruge conținutul, precum arderea cărților de Inchiziție sau de naziști; de fapt, reprezintă opusul: transferul conținutului într-o nouă viață, într-un alt mediu. Milioanele de literați care privesc ghilotina sunt martori la cea dintâi demonstrație publică a trecerii sufletului dintr-un corp în altul, la o reîncarnare care nu este o metafizică. Și totuși, sufletul (nu) ajunge într-un loc mai bun, unde ar putea fi curățat sau prea conectat¹, deși este ușurat, firește. Corpul prim al cărții conservă conținutul original, făcându-l încă util vechiului obicei de lectură.

În Place de la République, unde se desfășoară orgia cărții-moarte, există excepții de la veselie generală, persoane care nici nu cântă, nici nu împletesc (*knitting*), nici nu își ridică ecranele ca să prindă spiritele cărților care părăsesc această lume. O excepție fac umaniștii liberali formați în secolul al XX-lea de cărțile ale căror suflete migrează în ecrane. Oameni raționali și cultivați, aceștia găsesc o logică ascunsă în sentimentul urgiei, însă nu o pot articula în limbajul emis de orgiaști (*orgiasts*). Cealaltă excepție sunt nebunii². Ei nu sunt capabili să rostescă o frază liberal-umanistă remarcabilă nici dacă viața lor ar depinde de asta; în schimb, pe măsură ce pot cânta și răcni la fel de tare ca restul, trupurile lor devin grele de presimțiri și pline cu apă întunecată. Această apă ajunge la ei prin canale nebunești din două oceane întinse care înconjoară insula orgiei, puțin cunoscute de petrecăreți. Valurile lor puternice izbesc țărmurile *auto-da-fé*-ului³ secolului al XXI-lea și transmit curenți prin canalele nebunilor. Cele două oceane sunt Oceanul Arhivelor și Oceanul Sacru. Ambele nemărginite.

1 În textul original, „overlinked”. Sensul este dublu. Pe de o parte, termenul trimite la conectivitatea realizată pe internet prin link-uri. Pe de altă parte, sugerează ideea de temniță a conectării - realitatea virtuală rizomatică în care ne prinde imperativul, de multe ori excesiv, al conectării prin „hyperlinkuri” pentru a crea punți de legătură. (n. trad.)

2 Aici, speță de nebuni care aud voci. (n. trad.)

3 *Auto de fe* în spaniola medievală sau *auto da fé* în limba portugheză înseamnă „act de credință” și se referă la penitența publică la care erau supuși ereticii și apostatați condamnați de Inchiziția spaniolă sau de cea portugheză (sursa: Wikipedia). (n. trad.)

ANDREI CODRESCU – *Bibliodeath**
traducere de Sînziana Stoie

Oceanul Arhivelor acoperă aproape zece-cincisprezece mii de ani de expresie umană, din care cinci mii cinci sute reprezintă limba scrisă, iar cinci sute era cărții tipărite. Oceanul Arhivelor este mai larg în jumătatea de mileniu de cărți tipărite și mai adânc în cei cinci sute de ani de scriere. Dincolo de aceste două porțiuni, se așterne o *terra incognita*, fragmente de oase și artă rupestră. Orgia cărții-moarte privește doar jumătatea de mileniu a cărților tipărite, însă angoasa traversează imensitatea apelor Oceanului Arhivelor.

Oceanul Sacru subîntinde totalitatea conștiinței umane. Este mai mare decât Oceanul Arhivelor, dat fiind intervalul necunoscut de timp necesar oamenilor pentru a transpune emoția în gesturi. Înaintea expresiei, alte ape au văzut vidul, nașterea materiei, norii de teorii flotante. Oceanul Sacru se află acolo unde majoritatea oamenilor de pe pământ duc o viață simplă, pescuind pentru subzistență. Ei venerază mai cu seamă acea parte a Oceanului care le acoperă scrierile sacre, fie în manuscris sau sub formă de carte. Forța credinței lor pare nimic altceva decât o complicație în plus pentru cheflii de pe insula cărții-moarte, dar dacă acești tehn-alcoolici ar pune jos aparatele foto și ar face liniște pentru o clipă, ar auzi numaidecât vocile. E drept că ele le sunt transmise de media, însă mă îndoiesc că le pot înțelege⁴. Profanată, cartea sacră nu mai poate fi decât o *carte*. Textele sfinte, printre care *Coranul* și *Biblia*, există în toate formatele, însă scoaterea unui astfel de text dintr-o bibliotecă electronică nu face și nici nu va face vreodată prea multă zarvă. Poți insulta o carte pe internet și poți isca o întregă tevatură, dar nicio atare demonstrație nu este posibilă dacă un individ sau chiar o organizație aleg să înlăture un text sacru de pe dispozitivele lor. E greu de imaginat o gloată înnebunită după o relicvă virtuală, dar o carte, sacră sau nu, este de fapt o virtualitate care a devenit cumva, la

4 Ca să dau doar două exemple: în februarie 2012, „[a] patra zi de proteste în Afghanistan a lăsat în urmă cel puțin încă doisprezece răniți și a determinat închiderea unei baze militare străine, în timp ce afganii își exprimă furia față de incendierea unor exemplare din *Coran* pe un aerodrom american”. („Global Post”) și octombrie 2010: „Musulmani din partea de sud a statului Malawi au ars *Bibliei* în semn de protest față de distribuirea lor în școli islamice de către compania Gideon’s International, a spus ieri un oficial al Asociației Musulmane din Malawi. *Bibliile* «i-au deranjat pe unii părinți și pe alți lideri, care au recurs la arderea cărților sfinte... drept protest», a anunțat Sheik Imran Sharif.” (*intangible-soul.wordpress.com*).

un moment dat, relicvă. Un relicvariu virtual asanează credința credinciosului dacă el/ea (*herm*)⁵ devine conștient de virtualitatea lui; e un adevărat miracol că Biserica Catolică a continuat să existe datorită investirii sacramentelor simbolice cu puterea originalului. Fără îndoială, miracolul a fost săvârșit prin menținerea numărului sacramentelor la două – pâine și vin, trup și sânge – și prin identificarea retoricii simbolice a transpoziției cu înseși taina transsubstanțierii. Retoricii i-a trebuit un mileniu pentru a realiza o asemenea ispravă. Vremurile imprevizibile și tumultuoase în care trăim nu vor permite un așa lux al timpului. Furia credincioșilor față de profanarea cărților sfinte a fost egalată de-a lungul timpului de furia îndreptată de cler asupra cărților care interogau textele sfinte. Mânia generalizată care tulbură suprafața Oceanului Sacru este cauzată de neputința de a-i cuprinde amplele mecanisme într-un singur val sau într-o singură carte. Această intensă perturbare se află în miezul unei alte opoziții tari: indiferența Oceanului Arhivelor față de mișcările Oceanului Sacru. Oceanul Arhivelor este agitat acolo unde întâlnește Oceanul Sacru în jurul insulei orgiei cărții-moarte, dar mai ales când preia sarcina de a cuprinde informațiile știute despre trecutul oamenilor care formează ambele corpuri de apă. Oceanul Sacru și-ar dori să înghită Oceanul Arhivelor, însă insula orgiastică le separă.

Cele de mai sus nu sunt simple metafore. Tehnologia care permite reproducerea infinită a cărților și digitizarea tuturor documentelor a destabilizat atât lumea Arhivelor, cât și inarhivabilul, dar profundul cult al cuvântului scris. Petrecerea tehnologiei a morții cărții de pe insula Place de la République, care desparte cele două oceane, celebrează un triumf incontestabil. Tehnologia a eliberat cuvântul deopotrivă din coșciugul cărții și de îngrădirile memoriei. A câștigat. Dar ce a învins? Încorporând, precum Imperiul Roman, sălbaticii *mumbo-jumbo* pictați, poate doar să îmbunătățească viețile și să asigure supraviețuirea oamenilor prin educarea inteligentă a grijii lor pentru univers. Corect? Totuși, persistă întrebarea: ce a învins tehnologia? Fără să cadă în plasa romantică a frazelor sforăitoare prin care sunt laudate virtuțile sălbaticilor, cum știm, rareori binevoitori unul cu celălalt, mașina a mai cucerit ceva. Ce anume? Habar nu am, tocmai de aceea cartea băjbăie spre ideea unui *homo scribus* care a pierdut războiul cu *techné*. Mi s-a întâmplat chiar mie.

⁵ „Herm» este invenția mea, menită să înlocuiască, în mod concis, sper, juxtapunerea stângace „el/ ea” sau chiar mai greoaia „el sau ea” sau viceversa. În cartea mea *whatever gets you through the night: a story of sheherezade and the arabian entertainments* (Princeton University Press, 2011) *la raison d'être* al termenului este explicat mai bine decât aș putea să o fac aici. Oricum, băgați de seamă că știu că «herm» înseamnă și un soclu grecesc: într-un fel, am folosit termenul și cu această semnificație, în sensul că oricine înglobează ambele genuri este, într-o oarecare măsură, «petrificat».

Aceasta este povestea unui scriitor zvârlit de spiritul timpului din zorii trezirii tinerei sale minți în caligrafie la maturitate, de-a lungul a cinci decenii de tehnologii și metamorfoze rapid-schimbătoare ale tastaturii și memoriei. Povestea se dorește a fi un thriller. Suspansul rezidă în întrebarea cine și ce născoceste și comunică fără să îi pese de greutatea existenței sale efemere, cine va continua să o facă și de ce. De asemenea, există în carte sugestii pentru folosirea creativă a obiectelor ghilotinate. Scriitorul și detectivul nu sunt unul și același. Să luăm exemplul lui Morcol, personajul lui Raymond Queneau din *Le vol d'Icare* (*Zborul lui Icar*): unul este un anchetator angajat de scriitorii pasești să elucideze misterul dispariției personajelor lor (care și-au abandonat convenționalele destine romantice pentru modernul Paris), celălalt e Morcol, persoana privată care, în ciuda faptului că e angajată, ajută personajele să evadeze. Cel de-al doilea Morcol este un critic care osândește un veac de literatură trădându-și angajatorii, care au propriile bănueli. Lui Queneau i se pare amuzant. E asta o afurisită de revoluție, o evoluție sau personajele sunt doar târfe? Scriitorii vor să știe. Răspunsurile diferă, dar Morcol va trebui, în orice caz, să fie plătit.

Al doilea protagonist major al poveștii mele este un poet elegiac care crede că viața lui și scrisul sunt totuna, și încearcă cu seriozitate să-și reverse tot corpul în calculator⁶ în același timp cu digitalizarea produselor sale, chiar dacă tehnologia actuală e incapabilă (încă) de așa ceva. Deci, un soi de umanism histrionic și o încercare de a stabili printr-un calcul poetic care va fi următoarea mașinărie inventată. Recursul la alchimie are tot atâtea șanse de succes precum naivitatea lui Giordano Bruno, dar să renunț ar fi însemnat să nu mai scriu cartea deloc, o nonactivitate insuportabilă pentru un „polenizator” de cursă lungă.

Pentru că un bildungsroman utopic care dorește să vorbească despre o schimbare umană majoră poate conține idei mai înalte decât autorul lor, am plonjat de câteva ori în oceanele susmenționate, în special în Oceanul Arhivelor, cel mai amenințat cu dispariția dintre cele două corpuri de apă care înconjoară festivalul cărții-moarte.

⁶ Sintagma folosită de autor este „(to) download the body”. Andrei Codrescu introduce în textul său o serie de termeni și concepte vehiculate în sfera internetului (trebuie avut în vedere și faptul că în limba americană cuvinte care să exprime schimbările rapide petrecute în matca sistemelor de rețele au apărut cu mult înainte ca acești termeni sau termeni similari să pătrundă în vocabularul limbii române) și a teoriilor despre diverse zone și aspecte ale acestuia. Un atare concept este și „downloading the body”, subiectul unor discuții nuanțate, cu o istorie relativ bogată, între teoreticienii internetului. Ritmul halucinant al prefacerii tehnologiilor și concurența corpului uman cu produsele care pot fi arhivate și digitizate au suscitât dezbateri pe marginea ideii (im)posibilității de a crea o copie digitală a corpului. Întrebarea care se ridică este în ce măsură poate fi digitizat sufletul și, de aici, în ce termeni se mai poate vorbi despre existența acestuia.